

ÖĞRETİM ELEMANLARININ DÖNÜT VE DÜZELTME DAVRAMŞLARTNı YERINE GETİRME DERECELERİ

Yavuz ERIŞEN

Yınııbirinci }üzyıla giderek yaklaşmakta olduğumuz bu zaman diliminde her alanda meydana gelen hızlı değişme ve gelişmeler sos\l1 hayatı etkilemekte, insanları bu değişme ve gelişmelere mum sağlamaya zorlamaktadır. İnsanların sosyal ve fiziki çevreye mum sağlamalarında en etkili araç ise şüphesiz eğitimidir.

Genel anlamıyla bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim sürecinden geçen kişilerde istenilen yönde bir davranış değişikliğinin olması beklenmektedir. Varış (1986). eğitim yoluyla kışının amaçları, bilgileri, davranışları, tavırları ve ahlak ölçülerinin değiştüğünü ifade etmektedir. Bu anlamda Saylor. Alexander ve Le\v-is (1981. 2) eğitimi: bilginin, kavramların, becerilerin, tutumların veya alışkanlıkların düzenli, kasıtlı ve sürekli olarak iletilmesi veya geliştirilmesi süreci olarak tanımlamışlardır.

Eğitim faaliyetlerinin genel amacı, bireylerin içinde yaşadıkları topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır. Bu durumun gerçekleştirilmesi ise ancak yetiştirilmek istenen bireylerin yeteneklerinin eğitim yolu ile son sınırına kadar geliştirilmesi ve davranışlarının mevcut değişme ve gelişmelere paralel olarak değiştirilmesi ile mümkündür.

Bilim ve teknolojiadaki hızlı değişme ve gelişmeler sonucu insanların sahip olması gereken davranışların artması ve bu davranışların insulara kazandırılması gereği, planlı eğitimi zorunlu kılmaktadır (Gozütok 1995. 1). Varış (1991. 17). yaşam boyu süren eğitimin "okulda planlı ve programlı olarak yürürülen kısmı" nı öğretim olarak tanımlarken. Bilin (1982.3) "eğitim gelişigüzellikten uzak. planlı ve maksatlı davranış değiştirme süreci niteliğim kazanmış dinamik bir bütünlüktür" demektedir.

Toplumca kabul gören bilgi, beceri ve değerler birikiminin, yeni kışaklara kazandırılması için okullarda sürdürülen eğitim ve öğretim etkinliklerinin, belirlenmiş eğitim hedeflerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi

linşH

gerekmektedir (Gö./iitok 1995. 2). Hedef: bireyde bulunması istenilen, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özelliklerdir.

Bir toplum istendik özelliklerle donanık bireylere sahip olduğu oranda istendik toplum olma niteliğini kazanmakta ve bu niteliği sürdürmektedir (Bilen 1993. 2).

Eğitim hedeflerine ulaşılması, yani bireylerde istenilen yönde davranış değişikliklerinin oluşturulması, eğitim durumlarının düzenlenerek öğrenme yaşantılarının öğrenciye kazandırılması ile gerçekleştirile-bilmektedir (Saylor. Ale\ander ve Levvis 1981. 2). Öyleyse, eğitim sisteminin kendisinden beklenen görevlerini etkinlikle yerine getirebilmesi, bir başka deyişle geçerli öğrenmelerin oluşturulmasında öğretme-öğrenme sürecinin merkezi bir önemi olduğu söylenebilir.

Eğitim sisteminin en can alıcı ögesi, eğitim durumu yani işlemlerdir. Okulu, insan yetiştiren bir fabrikaya benzetirsek, eğitim durumu, öğrenciye istendik davranışların kazandırıldığı, yani onun eğitildiği bir süreçtir. Bu süreç öğrenci açısından öğrenme, öğretmen açısından ise öğretme durumudur (Sönmez 1993. 104).

Öğretim etkinlikleri sonucunda bireylere istenilen davranışların kazandırılması için eğitim durumunda yer alan öğretim hizmetlerinin niteliği özel bir önem taşımaktadır.

Yıllardır yapılan araştırmalar ve çalışmalar "Grupla öğretimde en iyi yöntem nedir?". "Öğrenci hangi istendik davranışları nasıl kazanmalıdır" somları yerine, öğretmenin etkinliği, öğretmen-okul nitelikleri ve öğretmen yetiştirme üzerinde yoğunlaşmıştır. Oysa yapılan araştırma sonuçlarına göre öğretmenin niteliği öğrenci başarısındaki değişkenliğin ancak % 5' im açıklayabilmesine karşın "öğretim hizmetlerinin niteliği" başarıdaki değişkenliğin % 25'ini açıklayabilme gücündedir (Senemoğlu 1987. 16).

Her eğitim durumunda ver alması gereken ve öğretim hizmetlerinin niteliğini belirleyen başlıca dört öğenin bulunduğu söylenebilir. Bunlar: ipuçları, öğrenci katılımı, pekiştirme, dönüt ve düzeltmedir.

İpucu. "Öğrenme sürecinde öğrenciye, nevi öğreneceğini, bunları öğrenirken ne yapacağını anlatmak için kullanılan iletilerin tümü" (Sömez 1993. 142) olarak tanımlanmaktadır. İpuçlarının öğrenmede etkili olabilmesi için. öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine ve öğrenme yollarına uygun, anlamlı, güçlü olması gerekmektedir.

"Öğrencinin kendisine sağlanan öğretim durumunun öğeleri ile örtülü ya da açık bir biçimde etkileşmesi ve (pasif ya da aktif) öğrenme çabası içine girmesi öğrenci katılımı olarak nitelendirilmektedir" (Gökçüoğlu, 1995: 8). Öğrenci katılımı öğretim hizmetini niteliğini artırmada en önemli öğelerden biridir. Öğrenciler öğrenme süresine etkin katıldıkları süre içinde daha kalıcı izli öğrenme yaşantılarına sahip olmaktadır.

Öğretim hizmetinin niteliğini belirleyen öğelerden bir diğeri ise "pekiştirme" dir. Öğrenme kuramcılarının çoğu öğrenmenin pekiştirme ile birlikte olması halinde etkili olacağı görüşünü savunmaktadır. Pekiştirme, davranışın tekrar edilme sıklığını artırma işlemidir. Pekiştirme işleminde kullanılan uyarıcılara pekiştireç adı verilmektedir. Pekiştireçlerin etkili olabilmesi, öğrencinin iç koşullarına uygun ve anlamlı olmasına ve verilme zamanının iyi seçilmiş olmasına bağlıdır (Fidan 1986: 62).

Öğretim hizmetlerinin niteliğini belirleyen, ayrıca bu çalışmanın temelini oluşturan son öğe ise dönüt ve düzeltmedir. Öğretmen-öğrenme sürecinde dönüt önemli bir öğe olarak görülmekte ve yaptığı bir davranışın sonucuyla ilgili olarak kişiye bilgi sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Öğretme-öğrenme sürecinde, istenilen davranış arın kazanılıp, kazanılmadığı, bu davranışların ne düzeyde kazanıldığına ilişkin olarak öğrencilerin bilgilendirilmesi sürecidir. Bu bildirim sonucuna bakarak öğrencilerin eksiklik ve yanlışlıkları belirlenir: bu eksiklikten tamamlama ve yanlışları doğrulama işlemi de düzeltme olarak adlandırılır. Öğretme-öğrenme sürecinde dönüt ve düzeltme genelde birlikte kullanılmakta ve sonraki öğrenmelere motive etme açısından önem taşımaktadır (Reece ve Walker 1993: 366-453).

Okullardaki gibi grupta öğretimin söz konusu olduğu durumlarda öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken nokta, sınıftaki her öğrencinin öğrenme özelliklerinin birbirinden farklı olabileceğidir (Reece ve Walker 1993: 4) Bu nedenle: ipucu, pekiştirme ve katılma ile ilgili önlemlerde ne derece titizlik gösterilirse gösterilsin, grupta bunlarla ilgili ihtiyaçları tam olarak karşılanmayan öğrenciler bulunabilmektedir. Çünkü, ipucu, pekiştirme ve katılma ile ilgili önlemler düşünülürken gruptaki tipik (genellikle ortalama) bir öğrenci göz önünde tutulmakta: önlemler binbir öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olmaktadır. Bir gruptaki öğrencilerden bir kısmının böyle bir öğrenciden farklı özelliklere sahip olabilecekleri, bu nedenle de ipucu, pekiştirme ve katılma ile ilgili olarak ortalama bir öğrenci için düşünülenlerden farklı bazı özelliklere ihtiyaç duyabilecekleri açıktır. Kısacası, süreçte ipuçlarından yeterince yararlanamayan, yeterli ölçüde pekiştirilmeyen, tam ve sürekli

olarak etkin bir katılım içine giremeyen öğrenciler de görülebilecektir (Ö./ççlık 1989. 123).

Grupla öğretim durumlarında bu tür problemler ortaya çıktığında öğrenmenin aksamaması ve istenilen davranışların kazandırılabilmesi için bu problemlerin belirlenmesi ve hemen giderilmesi gerekmektedir. Eiu dununun sağlanabilmesi öğretim-öğrenme sürecinde dönüt ve düzeltmelerin işe koşulmasını gerektirmektedir. Bu özelliğinden dolayı dönüt ve düzeltme işlemleri öğretim hizmetinin başlıca öğelerinden birini oluşturmaktadırlar.

Görüldüğü gibi gnıpla öğrenme durumlarında dönüt ve düzeltme işlemleri öğrenme} \ önemli ölçüde etkilemektedir. Bu işlemlerdeki aksamaları önemli öğrenme eksiklerine ve öğrenme güçlüklerine yol açmaktadır. Bı işlemlerin ihtiyaçları karşılayacak hale getirilmesi ise öğrencilerde istenilen davranış değişikliğini sağlama düzeyini önemli ölçüde artırmaktadır.

Türkiye'de dönüt ve düzeltme konusuyla ilgili araştırmalar genel olarak incelendiğinde bu konuda tespit edilen başlıca araştırmalardan biri Yunt (1978)'un çalışmasıdır. Ankara ili ilkokul beşinci sınıflardan allı şube üzerinde yapılan ve deneysel bir nitelik taşıyan araştırmada okuldaki öğrenmede dönüt ve düzeltme etkenlerinin, öğrencilerin akademi erişilerini ne yönde ve ne derecede etkilediğini saptama amacı ile yapılmı;.. bilişsel giriş davranışlarına ek olarak dönüt ve düzeltme etkenlerinin birlikte işe koşulmasının genel erişiyi önemli derecede yükselttiği tespit edilmiştir.

Senemoğlu (1987) "Bilişsel giriş davranışları ve dönüt ve düzeltmenin erişiğe etkisi" konulu ve Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Bölümü birinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı deneysel araştırmada Yunt (1978)' un araştırmasında olduğu gibi bilişsel giriş davranışlarıyla birlikte dönüt ve düzeltmenin erişiyi önemli derecede yükselttiğini bulmuştur.

Peker (1992). yaptığı araştırmasında ise. dönüt ve düzeltmenin üniversite öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme dersindeki başarısına etkisini incelemiştir. Araştırmada üçüncü sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grupları oluşturulmuş, beş haftalık bir öğretimden sonra dönüt ve düzeltme verilen grupların başarı ortalamalarının dönüt ve düzeltme verilmeyen kontrol grubundakinden manidar şekilde yüksek oldukları tespit edilmiştir.

"Birleştirilmiş ve normal sınıflı ilkokullarda dönüt ve düzeltmenin öğrenmeye etkisi" konusunda Gözütok (1995) tarafından yapılan araştırmada da Ankara merkez ilçeleri ve Ankara köylerinde uygulanan normal ve birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda dönüt ve düzeltme uygulanan sınıflarla geleneksel yöntemin uygulandığı sınıflar karşılaştırılmış, araştırma sonunda dönüt ve düzeltmenin uygulandığı sınıfla" lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Yukarıdaki araştırmaların sonuçlarından da anlaşıldığı gibi dönüt ve düzeltme işlemleri öğretme-öğrenme sürecinin vazgeçilemez bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle eğitim sisteminin bütün kademelerinde görev yapan ve bireylerin topluma sağlıklı ve verimli mum yapmaları için onları istendik özelliklerle donatma çabası içerisinde olan öğretmenlerin bu konuda başarılı olabilmeleri, öğretim hizmetleri ve bu hizmetlerin içerisinde belki de en can alıcı öğeyi oluşturan dönüt ve düzeltme işlemleri konusunda yeterli olmalarını gerektirmektedir.

Bu nedenle bu araştırmada. Gazı Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreci içerisinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışları nelerdir? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmanın Önemi

Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesinde en önemli etken onları yetiştiren öğretim elemanlarının niceliksel ve niteliksel yeterliğidir. Öğretmen adayında bulunması gereken niteliklerin öncelikle öğretmen yetiştiren öğretim elemanlarında bulunması gerekmektedir. Çünkü, "öğretmenin niteliği büyük ölçüde kendisini yetiştiren öğretim elemanlarının niteliğine bağlıdır" (Nas 1992. 363).

Bu nedenle. G.Ü.T.E.F öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme sürecinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın; öğretme-öğrenme sürecinde ver alan dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmesi, öğretim elemanlarının bu konuda kendilerini tanımalarına ve değerlendirmelerine katkı sağlaması, bu konuda yapılacak yeni çalışmalara yol açmasının beklenmesi bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

II. YÖNTEM

Burada. araştırmanın amacına yer verilmekte. araŝtırmamı' yürütülebilmesi ve sonuçlarının alınmasında izlenen yolların neler olduğı ortaya konulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı. G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının öğretim-öğrenme süreci içerisinde gösterdikleri dönüt ve; düzeltme davranışlarını tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır;

- 1 Öğretim-öğrenme süreci içerisinde yer alan dönüt ve düzeltme davranışları nelerdir?
2. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında kendi görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları verine getirme dereceleri nedir?
3. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlara karşılaştırıldığında öğrenci görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları verine getirme dereceleri nedir?
4. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, ile G.Ü.T.E.F. öğretim elemanlarının öğretim-öğrenme süreci içerisinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma bu yönü ile betimsel bir çalışma niteliğindedir

Çalışma Grubu

Araştırmada G.Ü.T.E.F. nde bulunan ve ders vermekle yükümlü toplamı M) öğretim elemanı ve 150 öğrenci çalışma grubu olarak alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın alt amaçlarında yer alan sorulara cevap aramak amacı ile verilerin toplanmasında aşağıdaki sistem izlenmiştir:

Birinci alt amacına cevap aramak amacı ile öğretme ve öğrenme sürecinde bulunması gereken dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmek için bu konuda ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar taranmış ve bu kaynakların incelenmesi ile olumlu ve olumsuz toplam 27 adet dönüt ve düzeltme davranışı tespit edilmiştir

Araştırmanın ikinci ve üçüncü alt amalarına cevap aramak için ilgili literatürün incelenmesi sonucu tespit edilen dönüt ve düzeltme davranışlarından yararlanılarak öğretim elemanlarında var olan dönüt ve düzeltme davranışlarını belirlemek amacıyla öğretim elemanları ve öğrencilere yönelik olarak 27 maddeden oluşan ve beşli derecelendirme ölçeği kullanılan iki adet anket formu hazırlanmıştır. Öğretim elemanlarına yönelik olarak hazırlanan anket formunda ölçek. 1: Daima yaparım. 2: Genellikle yaparım. 3: Arasına yaparım. 4 Çok az yaparım ve 5:Hiç yapmam olarak; öğrencilere yönelik hazırlanan formda 1: Hepsi yapar. 2: Çoğu yapar. 3: Bir kısmı yapar. 4 Çok azı yapar ve 5: Hiçbiri yapmaz olarak nitelendirilmiş ve bu Jcrmlar aracılığı ile veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreci içerisinde gösterikleri dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmek amacı ile hazırlanan anketler uygulandıktan sonra, anket formlarında ver alan maddelerin öğretme-öğrenme sürecindeki görünümünün ayrıntılı dökümü yapılmış; öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerine göre öğretim elemanlarının her bir davranışa ilişkin öğretim fonksiyonlarını yerine getirme derecelerini belirlemek için frekans ve viizdeler kullanılmıştır. Ayrıca, ilgili davranışları Öğretim elemanlarının ne derecede yerine getirdiklerine ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci cevaplarının genel betimlenmesine olanak vermesi için her bir davranışa ilişkin aritmetik ortalama puanları çıkarılmıştır.

Bulunan ortalama puanların hangi derecedeki davranışı göstere iğinin belirlenebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan beşli likert ölçeğinde yer alan her bir düzeyin puan olarak sınırları belirlenmiştir. Ölçekte

yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket edilerek ölçeğin seçeneklerine ait sınırlar şöyle ifade edilmiştir:

<i>Seçenek</i>	<i>Sınırı</i>	<i>Seçenek</i>
1) a)ma Yaparım	(1) 1.00-1.7';	1 lepsi Yapar
(i)enllikle Yaparım	(2) 1.KO-2.59	Çoğu Yapar
Ara sıra Yapanın	(3) 2.60-3.39	Bir Kısmı Yapar
Çok Az. Yaparım	(4) 3.40-4.1«)	Çok Azı Yapar
I iç Yapmam	(5) 4.20-5.00	Hiç Biri Yapmaz

Araştırmam.ı durduncü alt amacında yer alan. öğretim elemanları ve öğrencileri: görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının anlaşılabilmesi amacıyla her bir davranış için t-testi uygulanmıştır.

III. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarında yer alan sorulara ilişkin bulgulara sırası ile yer verilmiştir.

1. Öğretme-öğrenme süreci içerisinde yer alan dönüt ve düzeltme dav Tanışları nelerdir?

Araştırmacı tarafından bu konuyla ilgili ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar taranarak aşağıda maddeler halinde sıralanan dönüt ve düzeltme davranışları tespit edilmiştir. Tespit edilen dönüt ve düzeltme dav Tanışları olumlu ve olumsuz davranışlar olarak iki grupta toplanmıştır.

Olumlu Dönüt ve Düzeltme Davranışları:

1. Dersin başlangıç aşamasında, önceki öğrenmeleri kontrol etme. eksikleri ve yanlışları düzeltme.
2. Hedef davranışa yöneltici sorular sorma.
3. Öğrencilere açık ve net sorular sorma.
4. Sorulan sorular öğrenci tarafından anlaşılmadığı takdirde sorulan basitleştirerek tekrar sorma.
5. Öğrencilerin somlarına somut, açık ve anlaşılır cevaplar venne.
6. Som sorduğunda öğrencilere yeterli düşünme zamanını verme.

7. Öğrencilerin verdiği cevapların doğruluğu veya yanlışlığı il'lerinde (artışına açına.
- X. Öğrencilerin verdiği cevapların doğru, yanlış ve eksik yönlerini belirleyerek kendilerine bildirme.
9. Yanlış ya da eksik cevapları diğer öğrencilerin bulmasına fırsat verme.
- 10 Öğrencilerin birbirlerine dönüt ve ipucu vermesine fırsat verme.
11. Süratli, kararlı doğru cevapları başka sorularla kontrol etme ya da "evet, doğru, tamam, devam et" gibi kısa tepkiler belirtme.
12. Tereddütlü doğru cevaplarda geribildirim yoluyla "bu doğru. çünkü.." şeklinde cevabı netleştirme.
13. Öğrencilerin doğru cevaplarını el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme.
14. Her sorunun doğru cevabını almaya çalışma.
15. Gerektiğinde doğru cevapları görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma.
16. Öğrencilerin doğru cevaplara ulaştıkları hissedilinceye kadar ıchberlik edilen uygulama ve düzeltmelere devam etme.
17. Düzeltmelerde önce ipuçları kullanma.
18. Sınıf mevcudunun kalabalık olduğu ve her bir öğrenciyle teker teker ilgilenmenin mümkün olmadığı durumlarda, sınıfın yaptığı genel yanlışlıkları ve eksiklikleri öğrenci adı belirtmeden sunma ve düzeltme
10. Öğrencileri yanlış ya da eksik cevapları karşısında birincil kaynaklara (konu uzmanı, başvuru yayınlar vb.) gönderme.
20. Dersin saatleri dışında, ilgi duyan öğrencilere konuyla ilgili daha fazla bilgi verme.
21. Her konu başlangıcında ön-test uygulama.
22. Her konu bitiminde son-test uygulama, eksiklik ve yanlışları gen bildirip düzeltme.

Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları:

1. Öğrencilerin yanlış cevaplarına karşı yalnızca "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, cevapların niçin yanlış olduğunu dağunc yönelik bir açıklama yapmama.

t riş'i

2. Yanlış cevaplar karşısında kaş çatma, başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma.
3. Yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp, öğrenciden uzaklaşma.
4. Doğru cevabı alamadığı takdirde, öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme.
5. Dersin konusu ile ilgili olarak öğrencilerden kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etme.

2. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında kendi görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları yerine getirme dereceleri nedir?

Tablo 1'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, kendi görüşlerine göre, öğretim elemanlarının olumlu dönüt ve düzeltme işlemleri açısından daima yaptığı etkinlikler: öğrencilere açık ve net sorular sorma, öğrencilerin sorularına somut, açık ve anlaşılır cevaplar verme, soru sorduğunda öğrencilere yeterli düşünme zamanını verme ve ders saatleri dışında ilg duyan öğrencilere konuyla ilgili daha fazla bilgi vermedir. Önemli olupta öğretim elemanlarının arasına yaptıkları etkinlikler ise, öğrencilerin birbirlerine dönüt ve ipucu vermesine fırsat verme, öğrencileri yanlış ya da eksik cevapları karşısında konu uzmanı, başvuru yayınlar gibi birincil kaynaklara yönlendirme ve her konu başlangıcında ön-test uygulama ile her konu bitiminde son test uygulama, eksiklik ve yanlışları gen bildiri: düzeltme davranışlarıdır. Öğretim elemanlarının, diğer olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarını ise genellikle yaptıkları söylenebilir.

Olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının sınıf-ıçi öğretim süreçlerinde kullanılması öğrenmeyi -önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle öğrencilerde istenilen yönde davranış değişikliğinin gerçekleştirilebilmesi için bu tür davranışların öğretmenlerce sürekli olarak yapılması gerekmektedir. Öğretmenlerin bu tür davranışları sürekli olarak yapmasının öğrenme üzerinde olumlu yönde ve önemli bir etki yaptığı elab bu konuda yapılan araştırmalarla desteklenmiştir. Söz konusu davranışlar öğretmen yetiştiren fakültelerdeki öğretim elemanları açısından düşünüldüğünde, bu tür davranışların öğretim-öğrenme sürecinde sürekli olarak yapılmasının zorunluluğu daha da belirginleşmektedir.

Tablo 1. Öğretim Elemanlarının Kendi Görüşlerine Göre "Olumlu Dönüt ve Düzeltme Davranışları" nı Yerine Getirme Dereceleri.

ODD**	* d)		(2)		(3)		(4)		(?)		N 50
	r		t'	%	r		r	%			
1.	n	22	28	56	7	14	4	8	-	-	2.1. X
2.	19	38	25	50	2	4	2	4	2	4	1>6
3.	34	68	9	18	2	4	3	6	2	4	1.60
4.	21	42	14	28	8	16	2	4	5	10	2.12
5.	30	60	17	34	-	-	2	4	1	2	1.54
6.	22	44	21	42	4	8	2	4	1	2	1.78
7.	15	30	24	48	6	12	4	8	1	2	2.04
X.	17	34	26	52	6	12	-	-	1	2	1.84
9.	11	22	25	50	11	22	1	2	2	4	2.H.
10.	8	16	11	22	17	34	12	24	2	4	2.78
11.	13	26	15	30	15	30	7	14	-	-	2.31
12.	15	30	18	36	11	22	6	12	-	-	2.1
13.	12	24	20	40	6	12	8	16	4	8	2.41
14.	13	26	26	52	4	8	4	8	3	6	2.1
15.	13	26	20	40	13	26	4	8	-	-	2.16
16.	20	40	13	26	13	26	3	6	1	2	1.04
17.	9	18	29	58	8	16	3	6	1	2	1.2
IX.	19	38	23	46	9	18	2	4	1	2	1.80
19.	6	12	18	36	18	36	4	8	4	8	1.64
20.	24	48	21	42	4	8	-	-	1	2	1.6
21.	8	16	12	24	10	20	6	12	14	28	3.12
22.	6	12	21	42	4	8	13	26	6	12	2.84

* (1) Daima (2) Genellikle (3) Arasında (4) Çok Az (5) Hiç
Olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırılanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Kendi Görüşlerine Göre "Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları" nı Yerine Getirme Dereceleri

ODD*	1		2		3		4		5		X 50
	t'		r	%	r		t'	%	t'	%	
1.	4	8	18	36	7	14	18	36	3	6	2.96
1	5	10	10	20	5	10	8	16	22	44	3.64
3	7	14	4	8	10	20	9	18	20	40	3.62
4.	6	12	25	50	6	12	9	18	4	8	2.60
5.	8	16	9	18	7	14	8	16	18	36	3.18

*Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırmanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları açısından Tablo-2 incelendiğinde, Ğretim elemanlarının öğrencilerin yanlış cevaplarına karşı yalnızca "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, cevapların niçin yanlış olduğuna yönelik bir açıklama yapmama, doğru cevabı alamadığı taktirde öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını svleme ve ders konusu ile ilgili olarak öğrencilerden kendisi gibi dŐunmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etme davranışları arasına yaptıkları: yanlış- cevaplar karşısında kaş çatma, başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma, yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrenciden uzaklaşma davranışlarını çok az yaptıkları söylenebilir. Oy sa kı Clark ve Starr (1991) bu konuda yaptıkları çalıŐmalarda bu tür davranışların öğrenmeyi olumsuz yönde etkilediğini ve öğretme-öğrenme: sürecinde yapılmaması gereken davranışlar olduklarını belirtmişlerdir.

3. Dn: ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında Ğrenci görüşlerine göre Ğretim elemanların bu davranışları yerine getirme dereceleri nedir?

Tablo 3" de de grldĞu gibi. ÖĞrenciler genelde olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının Ğretim elemanlarının bir kısmı tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Tablodaki davranışlara yönelik aritmetik, ortalamalar incelendiğinde öğrencilere göre davranışların hiçbirinin Ğretim elemanlarının tamamı veya çoğunluğu tarafından yapılmadığı görülmektedir. ÖĞrencilerin çoğu: dersin başlangıç aşamasında, önceki öğrenmeleri kontrol etme. eksikleri ve yanlışları düzeltme, öğrencilerin verdiği cevapların doğruluğu veya yanlışlığı üzerinde tartıŐma aına, öğrencilerin verdiği cevapların doğru. yanlış ve eksik yönlerini belirleyerek kendilerine bildirilme. yanlış ya da eksik cevapları diğer öğrencilerin bulmasına fırsat verme. ÖĞrencilerin birbirlerine dnl ve ipucu vermesine fırsat verme. ÖĞrencileri yanlış ya da eksik cevaplar karşısında birincil kaynaklara (konu uzmanı, başvuru yayınlar vb.) gndenme ve ders saatleri dışında, ilgi duyan öğrencilere konuyla ilgili daha fazla bilgi verme davranışlarının Ğretim elemanlarının çok azı tarafından yapıldığı: her konu başlangıcında ön-test uygulama ile her konu bitiminde son-test uygulama, eksiklik ve yanlışları geri bildirip düzeltme davranışlarının ise Ğretim elemanlarının hiçbiri tarafından yapılmadığım ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretim Elemanlarının "Olumlu Dönül ve Düzeltme Davranışları"'nı Yerine Getirme Dereceleri.

	* (D)		(2)		(3)		(4)		(?)		X 150
	f	%	r	%	r	%	r	%	r	%	
1.	1	0.7	13	8.7	39	26	80	53.3	17	11.3	2.6 f
2.	4	2.7	26	17.3	57	38	54	36	9	6	3.25
	8	5.3	48	32	57	38	28	18.7	9	6	2.8<
4.	8	5.3	48	32	38	25.3	35	23.3	21	14	3.(X
5.	9	6	49	32.7	46	30.7	37	24.7	9	6	2.9>
6.	16	10.7	45	30	49	32.7	32	21.3	8	5.3	2.8/
7.	3	2	19	12.7	38	25.3	64	42.7	26	17.3	3.60
X.	6	4	31	20.7	40	26.7	43	28.7	30	20	3.40
9.	2	1.3	17	11.3	56	37.3	54	36	21	14	3.50
10.	3	2	12	8	50	33.3	50	33.3	35	23.3	3 r,;
11.	9	6	28	18.7	58	38.7	38	25.3	17	11.3	3 r'
12.	6	4	49	29.3	51	34	38	25.3	11	7.3	3 \Y.
13.	8	5.3	43	28.7	42	28	40	26.7	17	11.3	3 7I
14.	18	12	48	32	45	30	27	18	12	8	2 75
15.	9	6	37	24.7	58	38.7	30	20	16	10.7	3 0-
16.	4	2.7	25	16.7	56	37.3	50	33.3	15	10	3.31
17.	5	3.3	29	19.3	62	41.3	40	26.7	14	9.3	3. I'.
IX.	20	13.3	45	30	38	25.3	35	23.3	12	8	2.8]
19.	10	6.7	28	18.7	31	20.7	46	30.7	35	23.3	3.45
20.	8	5.3	21	14	45	30	48	32	28	18.7	3.44
21.	-	-	1	0.7	10	6.7	30	20	109	72.7	4.r.4
22.	2	1.3	4	2.7	24	16	48	32	72	48	4.22

* (1) Hepsi yapar (2) Çoğu yapar (3) Bir kısmı yapar (4) Çok azı yapar (5) Hiç biri yapmaz

** Olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaralan aranımanın birinci ali amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Tablo 4. Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretim Elemanlarının "Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları"'nı Yerine Getirme Dereceleri

ODD*	1		2		3		4		5		x r:>0
	f	%	r	%	C	%	f	r	% "		
1.	16	10.7	43	28.7	47	31.3	33	22	11	7.3	2.8<
2.	6	4	18	12	46	30.7	48	32	32	21.3	3.54
	8	5.3	21	14	36	24	45	30	40	26.7	3.58
4.	20	13.3	50	33.3	39	26	31	20.7	10	6.7	2.7-
5	9	6	26	17.3	56	37.3	39	26	20	13.3	3.2."

* Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırmanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları açısından Tablo-4 incelendiğinde öğrenciler bu davranışların öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmadığını, ancak: öğrencilerin yanlış cevaplarına karşı "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, cevapların niçin yanlış olduğuna yönelik bir açıklama yapmama; doğru cevabı alamadığı takdirde öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme: dersin konusu ile ilgili olarak kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etme gibi davranışların öğretim elemanlarının bir kısmı tarafından: yanlış cevaplar karşısında kaş çatma, başını sağa sola sallama, sessiz kalıp öğrenciden uzaklaşma gibi davranışların ise çok azı tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir.

4. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Dönüt ve düzeltme davranışlarının öğretim elemanlarınca yerine getirilme derecelerine ilişkin olarak öğrenci ve öğretim elemanların görüşleri 0.05 anlamlılık düzeyinde test edildiğinde elde edilen t-testi sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının tamamında öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları açısından tablo incelendiğinde öğrenci görüşleri ve öğretim elemanı görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu konuda öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri birbirlerini destekler görünmektedir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Araştırmanın sonucunda, elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde kendi görüşlerine göre öğretim elemanları olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarını daima veya genellikle yaptıklarını ifade ederlerken, öğrenciler bu davranışların öğretim elemanlarının bir kısmı veya çok azı tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Bu davranışlarla ilgili olarak öğretim elemanlarının görüşleri öğrenciler tarafından desteklenmemektedir.

Tablo 5. Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşlerine İlişkin İstatistikî Sonuçları*

** ODD	Öğrenci		Öğretmen		
	X	S	X	S	
1	3.66	0.818	2.08	0.829	11 71
2	3.25	0.906	1.86	0.969	8."5
3	2.88	0.976	1.60	1.088	7.;;9
4	3.08	1.152	2.12	1.288	4.V2
5	2.92	1.027	1.54	0.862	9.- 3
6	2.87	1.060	1.78	0.910	6.6 2
7	3.60	0.982	2.04	0.968	9.87
X	3.40	1.141	1.84	0.792	İO/'I
9	3.50	0.918	2.16	0.984	8.83
10	3.68	0.985	2.78	1.112	5.1)
11	3.17	1.054	2.31	1.019	5.(li
12	3.02	1.003	2.16	0.997	5.3
13	3.28	2.676	2.44	1.24	3.0
14	2.78	1.122	2.16	1.095	3.4;
15	3.04	1.058	2.16	0.912	5.71
16	3.31	0.956	2.04	1.049	7.6(
17	3.19	0.967	2.16	0.866	7.09
IX	2.82	1.169	1.86	0.904	6.06
19	3.45	1.224	2.64	1.064	4.50
20	3.44	1.108	1.66	0.789	12.3!
21	4.64	0.636	3.12	1.466	7.14
22	4.22	0.906	2.84	1.283	7.07

Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları İçin

1	2.86	1.103	2.96	1.142	4). 50
2	3.54	1.078	3.64	1.467	-0.41
3	3.58	1.117	3.62	1.441	4J.15
4	2.74	1.132	2.60	1.161	0.74 •
5	3.23	1.077	3.38	1.524	•0.63

* Tablodaki sıra numaraları diğer tablolardaki davranış numaralarına göre verilmiştir.

**OI)D: Olumlu dönüt ve düzeltme davranışları.

liri Ően

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları konusunda ise ğretim elemanı ve ğrenci görüşleri birbirleri ile tutarlı olup. her iki grupta bu davranışların ğretim elemanlarının bir kısmı veya çok azı tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir

neriler

1. Öğretim elemanlarının dönüt ve düzeltme konusunda kendilerini yetiŐtirmelerini sağlayacak ortamlar geliŐtirilmelidir.
2. Bu alanla ilgili daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Yapılacak araŐtırmalarda: dönüt ve düzeltme ile birlikte ipucu, pekiştirme, katılım gibi öğretme-öğrenme sürecinde yer alan diğer davranışlar birlikte ele alınarak daha kapsamlı olarak tespit edilebilir, daha geniŐ ğretmen ya da ğretim elemanı kitlesi üzerinde uygulanabilir, ğretim elemanı ve ğrenci görüşleri yanında gözleme de yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Bilen. Mrrvet. **Başarılı ğretim İçin Teknikler.** Ankara: 1982.
- ..... **Plandan Uygulamaya ğretim.** Strateji. Yöntem. Teknik. Taktik. Plan. Plan rnekleri. Ders Araç Gereçleri. Ankara: 1993.
- Clark. H. Leonard.. Irving S. Starr. **Secondary and Middle School Teaching Methods.** Sixth Edition. Macmillan Publishing Company. New York. 1991.
- Fidan. Nurettin. **ğrenme ve ğretme.** Kavramlar tikeler Yöntemler. Kadıoğlu Matbaası. Ajıkara: 1986.
- Gözütok. Dilek. **Birleştirilmiş ve Normal Sınıflı İlkokullarda Dönüt ve Düzeltmenin ğrenmeye Etkisi.** Ankara: 1995
- Nas. Recep. "İlköğretime ğretmen Yetiştirme."**H.. Eğitim Fakültesi Dergisi.** No:8.1992.
- zelik. DurmuŐ. Ali. **Eğitim Programları ve ğretim Genel ğretim Yöntemi.** ÖSYM Eğitim Yaymları-8. Ankara: 1989.

- Peker, Reşat. "Geri Bildirimin Üniversite Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersindeki Başarısına Etkisi." **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt: VIK Sayı1. 1992.
- Rcccc. lan.. Stepken Walker. **Teaching Training and Learning**. Second Edition. Business Education Publishers Limited Inc. Great Britain: 1993.
- Saylor. Alexander ve Levvis. **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning** Canada:1981
- Scnemoğlu. Nuray. **Bilişsel Giriş Davranışlarıyla Dönüt Düzeltmenin Erişiyeye Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi H.Ü. Ankara: 1987.
- Sönmez. Veysel **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı** Hedefler. Davranış. İçerik. Genel-Özel Öğretme Yöntemleri. Değerlendirme. Adım Yayıncılık. Ankara: 1993.
- Varış. Fatma **Eğitimde Program Geliştirme** Teori ve Teknikler. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:53. 1986.
- ..... (ed) T. Gürkan.. D. Gözütok.. S. Pektaş.. C. Babadoğalı.. O. Gürbüzürk. **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: A.Ü. Bası nevi. 1991.
- Yunt. P Onay **Dönüt ve Düzeltme Etkenlerinin Okulda Öğrenmeye Etkisi**. Yay ın-lanmamış 'Doktora Tezi. H.Ü. Ankara: 1978.

Yazar

Arş. Gör. Yavuz Erişen. Gazi Üniversitesi Teknik Eğilim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde çalışmaktadır. Eğitimde program geliştirme ve öğretmen yetiştirme konularında araştırmalar yapmaktadır.